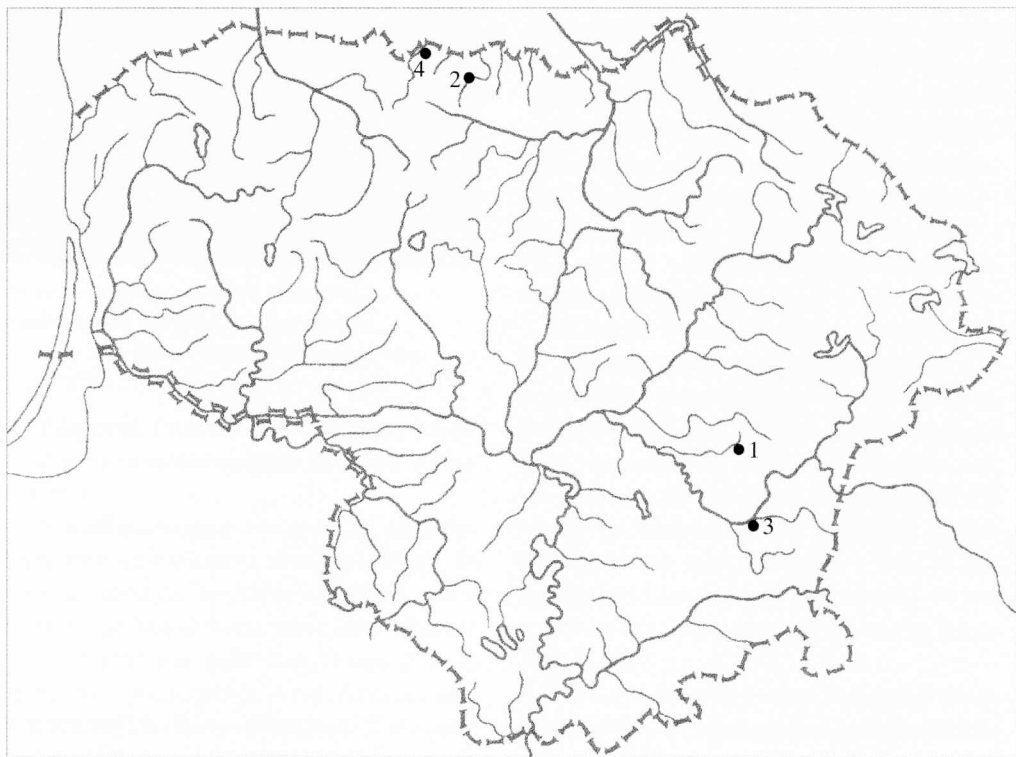

XI. NUMIZMATIKA

116 pav. Numizmatika:

Fig. 116. Numismatics:

1 – Godiškės, 2 – Joniškis, 3 – Vilnius, 4 – Žagarė.

GODIŠKIŲ LOBIS (XV A. IV KETVIRTIS / 2004)

Eduardas REMECAS, Vyktintas VAITKEVIČIUS

2004 m. žvalgant Godiškių, dar vadinamos Narbutų Maišiagalos, arba Izabelino dvarvietės (Širvintų r., Jauniūnų sen.) teritorijos P dalyje esantį dirvonuojantį lauką, jo paviršiuje metalo iešikliu (operatorius dr. L. Kvizikevičius) rasta išdraskyto lobio monetų. Lobis, kurį sudarė 9 Čekijos valdovo Vaelovo IV (1378–1419) grašiai, buvo paskleistas apie 40 m ilgio ruože ir atrodė kaip sena arimo vaga. Matyt, rastosios monetos į žemės paviršių buvo iškeltos jau seniai, nes dalis jų sulankstytos, o trys perlaužtos pusiau. Perlaužtų monetų lūžimo vietos pasidengusios tamsia patina. Tad lūžimas galėjo įvykti tik monetoms esant žemės paviršiuje. Pažymėtina, kad ant kai kurių monetų iki šiol pastebimos ir žalios apnašos, kurios rodo, kad anksčiau monetos buvo viena su kita sulipusios.

Nedidelis 9 monetų Godiškių lobis gali būti laikomas anksčiau surasto didesnio lobio likučiais arba, kas yra labiau tikėtina, tai pamestas piniginės (maišelio) turinys. Yra pagrindo manyti, kad XV a. per Godiškes, įsikūrusias prie Musės, Juodos ir Talos santakos, ėjo kelias iš Maišiagalos į Šešuolius ir (arba) Giedraičius. Šią prielaidą patvirtina faktas, kad už 10 km nuo Godiškių esančiame Šiaulių kaime 1981 m. rastas kitas Prahos grašių lobis. Į LNM iš Šiaulių pateko net 380 Vaelovo IV ir tik 9 Karolio I grašiai (E. Ivanauskas, *Lietuvos pinigų lobiai, paslėpti 1390–1865 metais*, V., 1995, p. 25–26).

Godiškių lobio monetos yra gerokai nu-

dilusios, tad tiksliai nustatyti jų kaldinimo datas sunku. Apytiksliai pavyko nustatyti tik 3 monetų datavimą – apie 1400–1419 m. Tačiau didelis monetų nudilimo laipsnis ir ta aplinkybė, kad lobyje nerasta smulkių nominalų monetų (pvz., Vytauto ar Kazimiero denarų), neleidžia šio lobio pametimo ar paslėpimo laiko datuoti XV a. I puse. Šis lobis turėtų būti datuojamas XV a. IV ketvirčiu, t. y. taip, kaip ir kiti vien čekiškų grašių lobiai, surasti Lietuvoje (pvz., Vilniaus Gvazdikų g.; Vilniaus Aukštutinės pilies; Vilniaus Žemutinės pilies ir kiti).

LNM perduotą Godiškių lobį sudaro Čekijos Vaelovo IV (1378–1419) grašiai, kurių bendra masė buvo 20,124 g. Pavienių monetų masė:

- 1) 2,641 g;
- 2) 2,535 g;
- 3) 2,523 g (2 dalys, labai nudilusios);
- 4) 2,509 g (sulenkta);
- 5) 2,446 g (2 dalys, labai nudilusios);
- 6) 2,404 g;
- 7) 2,111 g (lankstyta);
- 8) 2,042 g.

Be Prahos grašių, tame pačiame lauke rasta smulkių nominalų XVII–XIX a. monetų, juostinis uždaras žiedas, geležinė įleidžiama spyna, pasaginės segės (?) liežuvelis, kelios švininės kulkos (tarp jų su auselėmis), kelios žalvarinės XIX–XX a. sagos (tarp jų Napoleono kariuomenės saga) ir kt. (žr. *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 305–306).

GODIŠKĖS HOARD
(THE 4TH QUARTER OF THE 15TH
CENTURY/2004)

In 2004 during the survey of the Godišškės manor site (Širvintos district), on the field surface a disturbed hoard of coins was found.

In a 40 m long field section 9 groats coined by King of Bohemia Vaclav IV (1378–1419) were collected. The hoard dated to the 4th quarter of the 15th century. Presumably in 15th century there was a road going from Maišiagalą to Šešuoliai and / or Giedraičiai which passed via Godišškės.

JONO KAZIMIERO LAIKŲ MONETŲ KALYKLA
VILNIAUS ŽEMUTINĖS PILIES TERITORIJOJE

Eduardas REMECAS

2004 m. vasarą vykdant archeologinius tyrimus Vilniaus žemutinės pilies teritorijoje (archeologai Daiva Steponavičienė ir Povilas Blaževičius) – antrosios oficinios P pusėje (į Š nuo Valdovų rūmų ir į R nuo Naujojo arsenalo), buvo rasta Jono Kazimiero (1648–1668) laikų Vilniaus monetų kalykla.

Archeologinių tyrimų metu buvo iširta tik 23 m pastato P dalies, bet pagal žinomą, apie 1737 m. datuojamą Vilniaus miesto planą, visas pastatas gali būti apie 100 m ilgio. Pastato plotis – apie 8,5 m, vidinėje dalyje – apie 7 m. Koks tikslus viso pastato ilgis ir dydis, patalpų suplanavimas ir kokia jų paskirtis bei kiek jame gali būti numizmatinių radinių, sužinoti, matyt, teks dar negreit, nes tyrimai kalyklos vietoje buvo atlikti tik todėl, kad čia stovės Valdovų rūmų transformatorinė.

Tyrimų metu buvo surinkta daug (apie 2000 vienetų) varinių šilingų bei jų ruošinių, taip pat atraižų nuo ruošinių (apie 250 vienetų) ir monetų broko. Pagrindinė rastų šilingų dalis buvo kaldinta 1664–1666 m. Vilniaus monetų kalykloje. Tačiau buvo rasta ir kitose monetų kalyklose kaldintų šilingų, taip pat ir lenkiškų šilingų. Visi šie radiniai buvo aptikti vi-

so atkasto pastato grindų paviršiuje, molio sluoksnyje, taip pat virš šio sluoksnio buvusių čerpių su juodžemiu sluoksnyje. Monetų spaudų ar kitokių darbo įrankių nerasta.

Vilnius nuo XIV a. pabaigos iki XVII a. vidurio buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų kaldinimo centras, tačiau tikslios monetų kaldinimo vietos yra nežinomos. Galime tik numanyti, kad iki XVI a. vidurio monetos kaldintos pilių teritorijoje. Nuo 1545 m. monetų kalykla įsikūrė Vokiečių gatvėje, bet tiksli jos buvimo vieta yra nežinoma. Valdant Jonui Kazimierui (1648–1668) monetų kalykla jau veikė Žemutinės pilies teritorijoje (S. Janušonis, 1663–1667 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų kalyklų infliacinių vario šilingų kaldinimo nežinomos ataskaitos, *Lietuvos istorijos metraštis* 1973, V., 1974, p. 132), bet vėlgi – tiksli jos buvimo vieta buvo nežinoma.

Nuo 1991 m. Žemutinės pilies teritorijoje įvairiu metu įvairiose vietose rasta apie dvi dešimtis varinių šilingų ruošinių. 2002 m. netoli monetų kalyklos pastato vienoje vietoje buvo rasti 77 ruošiniai (73 varinių šilingų ir 4